

АКАД. ВАСИЛ ГЮЗЕЛЕВ – ИЗСЛЕДОВАТЕЛ, УЧИТЕЛ И ВДЪХНОВИТЕЛ

Силвия Аризанова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Изключително добър специалист и изследовател на българското и европейското Средновековие, учител и вдъхновител за своите ученици, великолепен организатор и представител на българската наука пред света, увлекателен разказвач, добър човек с чудесно чувство за хумор – това е акад. Васил Гюзелев. За мен е чест, че той бе мой преподавател и е вдъхновил голяма част от работата ми в областта на българската средновековна история. Тази година той навършва 80 години, които са белязани с огромен труд, намерил израз в близо стотина страници библиография, която нараства постоянно. Сред многобройните му ученици, някои от които днес уважавани учени със световно признание, са проф. д-р Милияна Каймакамова, проф. д.и.н. Илия Илиев, проф. д.и.н. Красимира Гагова, проф. д.и.н. Дмитрий Поливяний, проф. д-р Ясуо Кимпара, проф. д-р Енрико Басо, доц. д-р Георги Н. Николов, доц. д-р Александър Николов, доц. д-р Любомир Георгиев и др. Неуморна е дейността му за развитие и популяризиране на българската медиевистика.

За широкия обхват на неговата дейност и принос за българската наука говорят фактите от биографията му. Той е уредник в Градския исторически музей – Димитровград, (1959 – 1961), асистент по средновековна българска история във Философско-историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1961 – 1972), ръководител на катедра „История на България“ в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (1975 – 1984), ръководител на секция

Снимка: Памела Александрова

„Средновековна история на България“ в Института по история при Българската академия на науките (1977 – 1983), директор на Националния исторически музей – София, (1975 – 1977), директор на Българския изследователски институт във Виена – Австрия, (1984 – 1990), ръководител на катедра „Средновековна обща история“ в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (1990 – 1994), начело е на Асоциацията на византинистите и медиевистите в България от 2003 г. до днес.

Това са само част от длъжностите, които е заемал през годините. За израстването му като изследовател и специалист имат значение и специализациите в чужбина, като особено място заема тази във Виена (1969 – 1970) под ръководството на проф. Херберт Хунгер, за която той често споменава с признателност и благодарност. За уважението към акад. Васил Гюзелев като специалист, преподавател и лектор говорят многобройните участия с лекции и доклади в Аахен, Виена, Мюнхен, Кьолн, Генуа, Рим, Милано, Венеция, Солун, Атина, Мадрид, Барселона, Осло, Вашингтон, Ню Йорк, Лондон, Бирмингам, Токио, Париж, Будапеща, Краков и др. Той е бил гост-професор с четения по средновековна българска история и култура в Московския държавен университет „Михаил Ломоносов“, Университета на Кьолн, Лайпцигския университет и Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Акад. Гюзелев е редактор и основател на редица периодични издания, посветени на българската медиевистика, с международно значение, като „Известия на Националния исторически музей“ (1975 – 1978), „Светогорска обител Зограф“ (1995 – 1999), „Родина“ (1996 – 1998), *Bulgaria pontica medii aevi* (1981 – 2008); *Mitteilungendes Bulgarischen Forschungsinstitutes in Österreich* (1985 – 1989); *Miscellanea Bulgarica* (1986 – 1990), *Bulgaria Mediaevalis* (от 2010 г.) и др. Широкообхватната му дейност е получила заслужено множество отличия, между които и международната научна Хердцова награда (2003 г.).

Равносметката от библиографията на акад. Васил Гюзелев към днешна дата (съставена от доц. д-р Георги Николов) показва, че той е автор и съавтор на 73 книги и 350 студии и статии. Ако сравним с библиографията, съставена по случай неговата 70-годишнина, ще видим, че през последните десет години той не спира с активната си дейност, тъй като за това време е издал около 20 книги и над 80 други публикации. Малко са специалистите, които могат да се похвалят с такъв обем изследователска работа.

Изследванията му са посветени на различни теми, свързани с българската история. Включва обобщаващи изследвания, проучват се въпроси от политическата, стопанската и културната история. Сериозен е приносът към публикуването и превеждането на извори за българската средновековна история. Работата на съвременните учени и интересът на студентите са значително улеснени от събраните на едно място извори, представени в български превод с коментар („Самият Търновград ще разтръби победите. Средновековни поети за България“, София, 1981; „Извори за средновековната история на България (VII – XV в.) в австрийските ръкописни сбирки и архиви“, Т. I. София, 1994; „Венециан-

ски документи за историята на България и българите от XII – XV в.“ София, 2001; „Покръстване и християнизация на българите“, София, 2006; „Сметководна делова писменост от Българското и Европейското средновековие“, Пловдив, 2013; „Бях в три страни, които и трите се казват България. Географско-пътеписни съчинения за България и българите от XV век“, Пловдив, 2014 и др.). Включени са слабо познати за българската наука извори и такива, които се публикуват за първи път.

Основополагащо и високо научно значение имат изследванията на акад. Гюзелев в областта на българската средновековна културна история („Княз Борис Първи. България през втората половина на IX век“, София, 1969; „Училища, скриптории, библиотеки и знания в България XIII – XIV в.“, София, 1985; *Forschungen zur Geschichte Bulgariens im Mittelalter*. Wien, 1986; *Bulgarien zwischen Orient und Okzident. Die Grundlagen seiner geistigen Kultur vom 13. bis zum 15. Jahrhundert*. Wien – Köln – Weimar, 1993; „Апология на Средновековието“, София, 2004; „Папството и българите през Средновековието (IX – XIV в.)“, Пловдив, 2009 и др.). Те се опират на обширен изворов материал, съдържат богата фактология и критичен анализ. Имат ценен принос към проучванията на взаимоотношенията между Изтока и Запада през Средните векове, покръстването на българите, институциите и духовната култура. Важно значение за развитие на поселищната история имат редица изследвания, посветени на конкретни градове и области, като Хасково, Поморие, Добруджа, Димитровград, Никопол и др. Трябва да се отбележи и приносът за проучване на Българското средновековие в историографски план – вниманието на акад. Васил Гюзелев към научния път на Спиридон Н. Палаузов, Васил Златарски, Марин Дринов, Петър Мутафчиев, Иван Дуйчев и др.

Прегледът на научни съчинения може да бъде много по-подробен и обширен. Написаното по-горе е само бегъл поглед върху огромния изследователски принос на акад. Васил Гюзелев за българската история. Дори в този момент той не само изследва, а твори история, като спомага за развитието и представянето на българската медиевистика пред света.

С огромно уважение и признателност! На многая лета!

ACADEMICIAN VASIL GYUZELEV – RESEARCHER, TEACHER AND INSPIRER

✉ **Dr. Silviya Arizanova**

Sofia University

15, Tzar Osvoboditel Blvd.

1504, Sofia, Bulgaria

E-mail: silvia.arizanova@gmail.com